

Gjenopprettende prosess

Strgjfl. § 2. Formål

Straffen skal gjennomføres på en måte som tar hensyn til formålet med straffen, som motvirker nye straffbare handlinger, som er betryggende for samfunnet og som innenfor disse rammene sikrer de innsatte tilfredsstillende forhold.

Det skal gis tilbud om gjenopprettende prosess under straffegjennomføringen.

Ved varetektsfengsling skal kriminalomsorgen legge forholdene til rette for å avhjelpe negative virkninger av isolasjon.

Forskriften § 1-2. Formål

Så langt det er forenlig med hensynet til samfunnets sikkerhet og den alminnelige rettsoppfatning, skal forholdene legges til rette for at den straffedømte gis mulighet til å endre livsførsel og hindre tilbakefall.

Varetektsinnsatte og andre som ikke kan delta i fellesskap skal prioriteres med hensyn til aktiviteter og samvær med tilsatte med sikte på å redusere skadevirkningene av isolasjon.

2.1 Gjenopprettende prosess

Gjenopprettende prosess i konfliktrådet er en statlig tjeneste som alle kan benytte, både i sivile saker og på ulike trinn i straffesaksbehandlingen. Det vises til lov om konfliktrådsbehandling (konfliktrådsloven) av 20. juni 2014 nr. 49.¹

Formålet med en gjenopprettende prosess er å tilrettelegge for dialog og forståelse, slik at partene kan komme frem til en felles forståelse av hvordan deres konflikt kan håndteres på best mulig måte. Økt forståelse av hva som har skjedd og hvordan partene har opplevet dette kan virke konfliktdepende og kriminalitetsforebyggende.

Et grunnleggende vilkår for en gjenopprettende prosess er frivillighet. Frivillighet må foreligge gjennom hele prosessen, både fra domfelte og fra fornærmede og eventuelle andre berørte.

Domfeltes deltakelse i gjenopprettende prosess er som regel knyttet til lovbruddet som vedkommende gjennomfører straff for. Gjenopprettende prosess kan imidlertid være aktuell også i andre konflikter domfelte har, eksempelvis knyttet til familie, naboer, arbeidsgivere mv.

Kriminalomsorgen skal sørge for at domfelte gis god informasjon om tilbudet om gjenopprettende prosess under straffegjennomføringen. Kriminalomsorgens enheter skal opprette samarbeidsrutiner med aktuelle lokale konfliktråd for å ivareta sitt ansvar om å gi tilbud om gjenopprettende prosess. Ansatte i kriminalomsorgen skal være godt kjent med hva gjenopprettende prosesser er og hvordan konfliktrådene kan benyttes.

¹ For mer informasjon se www.konfliktraadet.no

Konfliktrådet har ansvar for gjenopprettende prosesser herunder selve gjennomføringen av gjenopprettende prosesser og dekker selv egne kostnader ved gjennomføringen. Det er konfliktrådet som tar kontakt med de berørte parter i den enkelte sak og gjennomfører forberedende samtaler. Konfliktrådet forestår all kontakt med de fornærmede og eventuelle andre som er berørt av lovbruddet. På bakgrunn av dette innledende forarbeidet vil konfliktrådet vurdere *om* og *hvordan* et eventuelt møte mellom partene kan tilrettelegges. Konfliktrådet gjør den endelige vurdering av egnethet for gjenopprettende prosess mellom partene.

Enhetsleder foretar uavhengig av konfliktrådets egnethetsvurdering den sikkerhetsmessige vurderingen, se punkt 2.4.

2.2 Praktisk gjennomføring

Enhetslederne skal påse at alle domfelte får informasjon om gjenopprettende prosess så tidlig som mulig i straffegjennomføringen. Det er utarbeidet en informasjonsbrosjyre i samråd med Sekretariatet for konfliktrådene som skal gjøres tilgjengelig for domfelte og ansatte i fengsler og friomsorgskontor.

Der den domfelte tilkjenner interesse for gjenopprettende prosess og der gjenopprettende prosess allerede er igangsatt, har kriminalomsorgen ansvar for å følge opp og etablere kontakt med konfliktrådet. Enhetsledere har det overordnede ansvar for at praksis blir fulgt opp i egen enhet og skal påse at de tilsatte som jobber med domfelte er kjent med hva konfliktrådet er og hvilke oppgaver konfliktrådet har.

Enhetsleder skal tilrettelegge for at konfliktrådene kan ha regelmessige informasjonsmøter med domfelte. Det skal inngås forpliktende samarbeid med konfliktrådene lokalt, slik at tilbudet om gjenopprettende prosess opprettholdes kontinuerlig i enhetene, i aktuelle faste forum og i forbindelse med andre arrangementer der samarbeidspartnere er representert.

Når initiativet til gjenopprettende prosess kommer fra fornærmede eller andre berørte, skal kriminalomsorgen i samarbeid med konfliktrådet søke å imøtekomme dette initiativet, dersom den domfelte samtykker til dette.

2.3 Fritak fra taushetsplikt

I de tilfellene der den domfelte ønsker en gjenopprettende prosess, skal kriminalomsorgen innhente samtykke fra domfelte før opplysninger gis eller mottas fra konfliktrådet. Samtykket skal være skriftlig, og den domfelte skal opplyses om hva samtykket innebærer. Domfelte skal få all nødvendig informasjon om hvilke opplysninger som skal utveksles, hva opplysningene skal brukes til og hvem som vil kunne få tilgang til opplysningene.

Domfelte skal gjøres kjent med at samtykket kan trekkes på ethvert tidspunkt.

2.4 Sikkerhetsmessige forsvarlig

Både ved tilbud om og gjennomføring av gjenopprettende prosess må det gjennomføres sikkerhetsmessige vurderinger. Det er enhetsleder som avgjør om det er sikkerhetsmessig forsvarlig at gjenopprettende prosess gjennomføres i den enkelte tilfelle. Det vises til straffegjennomføringslovens retningslinjer om alminnelige prinsipper for sikkerhetsvurdering.

Gjenopprettende prosess skal ikke gjennomføres dersom det ikke er sikkerhetsmessig forsvarlig.

Kriminalomsorgens beslutning om at gjenopprettende prosess ikke er sikkerhetsmessig forsvarlig, er et enkeltvedtak som kan påklages.

2.5 Avtaler inngått i forbindelse med gjenopprettende prosess

I en gjenopprettende prosess tilrettelagt av konfliktrådet er det partene selv som kommer fram til og er ansvarlige for innholdet i en eventuell avtale. Avtalen skal imidlertid godkjennes av mekleren fra konfliktrådet. Mekleren skal ikke godkjenne en avtale som i urimelig grad favoriserer en part eller er uheldig av andre tungtveiende grunner, jf. konfliktrådsloven § 17. En godkjent avtale mellom partene er bindende. Konfliktrådet vil følge opp innfrielse av avtalen.

Møtet mellom partene og avtalen er taushetsbelagt jf. konfliktrådsloven § 9. Dersom kriminalomsorgen skal gjøres kjent med avtalen, forutsetter dette at begge parter samtykker.

Kriminalomsorgen skal ta hensyn til avtaler de gjøres kjent med i de tilfeller avtalen mellom partene gjelder oppholdssted eller unnlatelse av å ha samkvem med bestemte personer. Dette gjelder ved fastsettelse av vilkår ved gjennomføring av straff utenfor fengsel (§ 16 åttende ledd), permisjon (§ 36 fjerde ledd) og straffavbrudd (§ 36 fjerde ledd) eller prøveløslatelse (§ 43 femte ledd).

Kriminalomsorgen må altså være kjent med avtalen mellom partene for at slike avtaler skal bli tatt hensyn til ved fastsettelse av vilkår for permisjoner, prøveløslatelse og andre progresjonstiltak.

Dersom partene har samtykket til at avtalen gjøres kjent for kriminalomsorgen, må enhetene sikre gode rutiner for at avtalen blir tatt hensyn til, spesielt med tanke på videreformidling av informasjon om avtaler mellom enhetene. Eventuelle avtaler partene i mellom skal følge med den domfelte ved overføring til annen enhet, herunder til friomsorgskontorene.

Dersom partene kommer frem til en avtale som omhandler oppholdssted eller unnlatelse av å ha samkvem med bestemte personer, skal kriminalomsorgen respektere avtalen såfremt den ikke fremstår som urimelig for en av partene. Ved vurderingen av om avtalen er urimelig må det foretas en skjønnsmessig vurdering. Eksempelvis kan endrede faktiske forhold eller tidsperspektivet gjøre det urimelig å opprettholde en avtale om oppholdssted eller å unnlate å ha samkvem med bestemte personer ved vilkårsfastsetting. Dersom kriminalomsorgen etter en vurdering anser avtalen for urimelig, skal ikke avtalen tas hensyn til ved fastsettelse av vilkår.

2.6 Særlig om samfunnsstraff

Ved gjennomføring av samfunnsstraff kan gjenopprettende prosess være en del av innholdet i samfunnsstraffen, jf. ”andre tiltak som er egnet til å motvirke kriminalitet”, jf. straffegjennomføringsloven § 53 første ledd bokstav c.